

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 27/2012-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 19. januára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť štátneho podniku L., B., zastúpeného JUDr. E. M., Z., *vo veci* namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 14 Co 55/2008 z 11. decembra 2008 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Cdo 48/2009 z 18. augusta 2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť štátneho podniku L. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. decembra 2010 faxom a 7. decembra 2010 poštou doručená sťažnosť štátneho podniku L. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv

a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej aj „krajský súd“) sp. zn. 14 Co 55/2008 z 11. decembra 2008 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 48/2009 z 18. augusta 2010 (ďalej aj „napadnutý rozsudok najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti vyplýva, že Okresný súd Poprad (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 19 C 79/2007-185 z 5. mája 2008 zamietol žalobu, ktorou sa Gréckokatolícka cirkev, farnosť V. (ďalej len „farnosť V.“), za ktorú konalo najskôr Gréckokatolícke biskupstvo P. (ďalej aj „žalobkyňa“), neskôr Gréckokatolícke arcibiskupstvo P. (ďalej len „arcibiskupstvo P.“) domáhala od sťažovateľa vydania nehnuteľností uvedených v pozemnoknižnej vložke č. 811, k. ú. V. parc. mpč. 1116, totožnej s parc. E-KN č. 1116/2 – lesné pozemky o výmere 63718 m², parc. mpč. 1117, totožnej s parc. E-KN č. 1117/3 – lesné pozemky o výmere 49737 m², parc. mpč. 1118, totožnej s parc. E-KN č. 118/2 – lesné pozemky o výmere 30007 m², zapísaných v LV č... , k. ú. V. Okresný súd žalobu posúdil ako nedôvodnú vysloviac záver, že farnosť V. ako oprávnená osoba podľa § 5 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z. o navrátení vlastníctva k nehnuteľným veciam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam výzvu povinnej osobe doručila síce v lehote do 30. apríla 2006, nepreukázala však v tejto lehote konkrétne skutočnosti uvedené v § 3 predmetného zákona. Okresný súd okrem iného uviedol, že farnosť V. nepreukázala niektorý z dôvodov prinavrátania vlastníctva k nehnuteľnostiam podľa § 3 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z., že sa domáhala aj vydania takých nehnuteľností, na ktoré sa uvedený zákon nevzťahuje, a že žaloba je nedôvodná aj z dôvodu nedostatku vecnej legitímácie na strane žalovaného, keďže žaloba mala smerovať proti Slovenskej republike, lebo sťažovateľ je iba subjektom spravujúcim majetok štátu.

Po odvolaní žalobkyne krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok okresného súdu zmenil tak, že uložil sťažovateľovi povinnosť vydať farnosti V. nehnuteľnosti vedené v katastri nehnuteľností v LV č... pre k. ú. V. ako parcela E-KN č. 1116/2 – lesné pozemky vo výmere 63718 m² vytvorenej z časti pôvodnej mpč. 1116 vedenej v pzkn. vl. č. 811 pre

k. ú. V., parcela E-KN č. 1117/3 – lesné pozemky vo výmere 49738 m² vytvorenej z časti pôvodnej mpč. 1117 vedenej v pzkn. vl. č. 811 pre k. ú. V. a parcela E-KN č. 1118/2 – lesné pozemky vo výmere 30007 m² vytvorenej z časti pôvodnej mpč. 1118 vedenej v pzkn. vl. č. 811 pre k. ú. V. Krajský súd považoval za preukázané, že štát vykupoval podľa § 1 zákona č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme (trvalej úprave vlastníctva k pôde) v znení zákona č. 88/1950 Zb. (ďalej len „zákon č. 46/1948 Zb.“) pozemkové vlastníctvo farnosti V. vrátane nehnuteľností, ktoré sú predmetom konania.

Krajský súd považoval ďalej za nespochybniteľné, že farnosť V. výzvou z 20. apríla 2006 adresovanou sťažovateľovi žiadala vydanie dostatočne určitým spôsobom vymedzených nehnuteľností a priložila aj potvrdenie o právnej subjektivite. Z výzvy a jej príloh je podľa odvolacieho súdu nepochybné aj to, aký titul pre navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam si farnosť V. uplatnila. K spochybňovaniu právneho nástupníctva farnosti V. po subjektoch, ktoré sú uvedené v pozemkovej knihe, zo strany sťažovateľa odvolací súd uviedol, že ako subjekt, od ktorého sa tieto nehnuteľnosti vykupujú, je v rozhodnutí príslušného správneho orgánu označená Gréckokatolícka cirkev vo V. Poukázal aj na normu kanonického práva, konkrétne na kanón 930 Kódex kánonov východných cirkví (Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium) z r. 1990 promulgovaný pápežom Jánom Pavlom II., platný od 1. októbra 1991 (ďalej len „CCEO“), ktorý upravuje spôsob prechodu majetku pri zániku právnickej osoby na bezprostredne vyššiu právnickú osobu, a na skutočnosť, že 28. apríla 1950 bola na celom území Československej republiky štátnym zásahom zrušená Gréckokatolícka cirkev. Výmer o výkupe nehnuteľností z 30. marca 1950 mal za následok to, že sa v pozemkovej knihe zaznamenala poznámka o výkupe nehnuteľnosti. Ak Gréckokatolícka cirkev od 28. apríla 1950 prakticky až do roku 1968 de iure na území Československa neexistovala, potom neprichádza do úvahy ani to, že by za vykúpané nehnuteľnosti pri novej pozemkovej reforme podľa zákona č. 46/1948 Zb. bola tejto cirkvi vyplatená náhrada. Krajský súd vyhodnotil, že farnosť V. je preto oprávnenou osobou na navrátenie vlastníctva k nehnuteľnostiam, ktoré sú predmetom tohto konania. Sťažovateľ spravuje majetok štátu a je povinnou osobou v zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 161/2005 Z. z., a preto je v tomto spore pasívne legitimovaný.

Krajský súd k námietke sťažovateľa o zastúpení farnosti V. arcibiskupstvom P. poukázal na Základnú zmluvu medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou (publikovanú v Zbierke zákonov Slovenskej republiky v čiastke č. 136/2001 ako oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 326/2001 Z. z.), z ktorej okrem iného vyplýva, že Slovenská republika uznala právo cirkvi na vykonávanie jej kompetencií podľa príslušných ustanovení kanonického práva a na spravovanie jej vnútorných vecí.

Ďalej krajský súd upozornil na normu kanonického práva, konkrétne na kanón 1032 CCEO o obmedzení pre správcu cirkevného majetku (duchovného) začínať spor menom právnickej osoby. Keďže správca farnosti či farár nie je oprávnený v zmysle tohto kanónu podávať návrh všeobecnému súdu, jeho nadriadenou právnickou osobou, ktorá môže v jeho mene dávať takéto návrhy, je arcibiskupstvo. V danom prípade teda ide o zastupovanie, ktoré vyplýva z noriem kanonického práva, ktoré uznáva v zmysle Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou aj Slovenská republika. Pokiaľ v konaní vystupoval pracovník arcibiskupstva, ide len o poverenie tohto pracovníka realizovať úkony v súdnom konaní za príslušný útvar a nejde o splnomocnenie podľa § 24 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Ak zastúpenie právnickou osobou vyplynulo z noriem cirkvi, ktoré podľa Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou treba rešpektovať, odvolací súd takéto zastúpenie nekvalifikoval ako procesné pochybenie brániace v konaní a rozhodovaní o podanej žalobe. Osobitne krajský súd upozornil aj na účel a zmysel reštitučných zákonov vrátane zákona č. 161/2005 Z. z. s tým, že vyhovie žalobe, vychádzajúc z obsahu dôkazov a ustanovení tohto zákona, spĺňa takéto poslanie.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal sťažovateľ dovolanie, v ktorom okrem iného namietal, že konanie vykazuje neodstrániteľnú prekážku, a to že žalobca je zastúpený v rozpore s § 24 OSP. Za neodstrániteľnú prekážku konania podľa § 103 OSP považoval to, že za farnosť V. koná v rozpore s § 24 OSP arcibiskupstvo P. Navrhol rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie, resp. zmeniť napadnuté rozhodnutie tak, že sa potvrdí rozhodnutie súdu prvého stupňa, alebo alternatívne, aby sa konanie podľa § 104 ods. 1 OSP zastavilo.

Najvyšší súd ako súd dovolací zamietol dovolanie ako nedôvodné. Podľa najvyššieho súdu tým, že za útvar cirkvi s právnou subjektivitou (za farnosť V.) konal pred súdom iný útvar tejto cirkvi s právnou subjektivitou (arcibiskupstvo P.), nedošlo k žiadnej procesnej vade, nieto ešte k tzv. inej vade konania. Hoci takýto postup vyplýva z vnútorných predpisov cirkvi predstavujúcich autonómnu úpravu, ktorú sa Základnou zmluvou medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou Slovenská republika zaviazala rešpektovať, právnemu poriadku Slovenskej republiky neodporuje. Najvyšší súd považoval za správny aj záver krajského súdu o právnom nástupníctve farnosti V., po subjektoch, ktoré sú ako vlastníci uvedení v pozemkovej knihe. Vo vzťahu k posúdeniu úkonov farnosti V. najvyšší súd zdôraznil, že právne úkony reštituentov je potrebné posudzovať s vyššou mierou tolerancie, než je v občianskoprávných vzťahoch obvyklé. Aj podľa názoru dovolacieho súdu bola výzva farnosti V. na vydanie nehnuteľností podaná včas, je dostatočne určitá a zrozumiteľná. Okrem iného zároveň potvrdil, že sťažovateľ ako osoba spravujúca nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom tohto reštitučného konania, je v danom spore pasívne vecne legitimovaný.

Proti napadnutému rozsudku krajského súdu a napadnutému rozsudku najvyššieho súdu podal sťažovateľ ústavnému súdu sťažnosť, ktorou sa domáha, aby ju ústavný súd prijal na ďalšie konanie, vyslovil porušenie jeho základného práva na súdnu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu v spojení s napadnutým rozsudkom krajského súdu. Sťažovateľ zároveň navrhol, aby ústavný súd napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Konanie o sťažnostiach je bližšie upravené predovšetkým v § 49 až § 56 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

Podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

1. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 14 Co 55/2008 z 11. decembra 2008

Pri prerokovaní tej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namieta porušenie svojich v sťažnosti označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu, ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Toto ustanovenie limituje hranice právomoci ústavného súdu a všeobecných súdov rozhodujúcich v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, a to tým spôsobom, že sťažovateľ má právo domáhať sa ochrany základného práva na ústavnom súde iba v prípade, ak mu túto ochranu nemôžu poskytnúť všeobecné súdy.

V nadväznosti na to ústavný súd pripomína, že v rámci konania o sťažnosti zásadne preskúmava len právoplatné rozhodnutia, a to v tom zmysle, že musí ísť o rozhodnutia, ktorými sa konanie právoplatne skončilo (IV. ÚS 254/2011).

Ústavný súd vzhľadom na princíp subsidiarity, ktorý vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, nemá právomoc preskúmavať postup a rozhodnutie krajského súdu, pretože jeho rozhodnutie preskúmal najvyšší súd v dôsledku dovolania sťažovateľa. Najvyšší súd ako súd dovolací pritom vecne posudzoval všetky námietky, ktoré sťažovateľ uplatnil v sťažnosti. Z tohto dôvodu bolo potrebné sťažnosť v časti týkajúcej sa rozsudku krajského súdu odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

2. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 48/2009 z 18. augusta 2010

Ústavný súd ďalej skúmal tú časť sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku najvyššieho súdu, so zreteľom na to, či existujú dôvody brániace jej prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Za zjavne neopodstatnenú možno považovať sťažnosť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo jeho rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie

(napr. I. ÚS 140/03, IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, II. ÚS 98/06, III. ÚS 198/07, IV. ÚS 27/2010).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov z hľadiska svojvoľnosti, arbitrárnosti rozhodnutia, resp. jeho odôvodnenia. Výklad príslušných ustanovení zákona č. 161/2005 Z. z. patrí do výlučnej právomoci všeobecného súdu. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom možno uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (I. ÚS 48/02).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny sa každý môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy (čl. 36 ods. 1 listiny) a čl. 6 ods. 1 dohovoru už uviedol, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97).

Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Podstatou sťažnosti je nesúhlas sťažovateľa s výkladom a aplikáciou ustanovení Občianskeho súdneho poriadku o konaní za právnickú osobu. V konaní pred všeobecnými súdmi vystupovala v danej veci na strane žalobcu farnosť V. ako právnická osoba, za ktorú konalo arcibiskupstvo P. V konaní pred všeobecnými súdmi sa farnosť V. domáhala navrátenia nehnuteľností podľa zákona č. 161/2005 Z. z.

Sťažovateľ tvrdí, že zastúpenie farnosti V. arcibiskupstvom P. je v rozpore s § 24 prvou vetou OSP, podľa ktorej sa účastník konania môže v konaní dať zastupovať zástupcom, ktorého si zvolí, a ak nejde o zastupovanie podľa § 26, môže si účastník zvoliť za zástupcu len fyzickú osobu.

Podľa sťažovateľa sa „... v predmetnom konaní... nejednalo ani o jednu zo skutkových podstát na oprávnenie zastupovania právnickou osobou... podľa § 26 OSP, t.j. zastupovanie účastníka konania inou právnickou osobou, bez toho, aby to zákon výslovne umožňoval, je v občianskom súdnom konaní priamo zo zákona neprípustné a vzhľadom na uvedené jedná sa o neodstrániteľnú prekážku konania, čo je zákonným dôvodom na zastavenie konania... oprávnenie konať v mene právnickej osoby je dané vždy zákonom, znenie § 21 OSP a ani iný právny predpis nedáva možnosť dovolávať sa v tejto otázke kanonického práva.“.

Podľa sťažovateľa ďalej „slovenské právo rešpektuje právnu subjektivitu tých útvarov cirkvi, ktorým kanonické právo priznáva právnu subjektivitu a rešpektuje aj určenie vyplývajúce z kanonického práva, kto je štatutárnym orgánom takéhoto útvaru, vnútorné obmedzenia sa správania štatutárneho orgánu kanonickým právom, však nie sú pre orgány Slovenskej republiky záväzné“.

Sťažovateľ ďalej argumentuje tým, že „právna úprava možností dať sa v konaní zastúpiť právnickou osobou je taxatívne vymenovaná priamo v zákone, iná možnosť je zasa

iba na základe zákona, ktorý takéto zastúpenie pripúšťa (napr. z. č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa), zastúpenie účastníka konania v konaní riešené podľa vnútorného predpisu cirkvi a kanonického práva nemá oporu v žiadnom právnom predpise platného právneho poriadku Slovenskej republiky tvrdenie opaku je porušením zásady zakotvenej v čl. 1 Ústavy SR a znamenal by, že Slovenská republika je štátnym útvarom podriadeným Svätej stolici, na území ktorého neplatí jeho vlastné právo, ale kanonické právo cirkvi“.

Najvyšší súd v napadnutom rozsudku k námietke sťažovateľa uviedol:

«Citované ustanovenie § 21 ods. 1 OSP neobsahuje vyčerpávajúci výpočet subjektov konajúcich za právnickú osobu a v odseku 2 sa počíta aj s konaním iných osôb, čo je aj daný prípad.

Podľa Listiny základných práv a slobôd (čl. 16 ods. 2), ktorú uvádza ústavný zákon č. 23/1991 Zb. (ďalej „listina“), cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov. Skoro doslovné znenie tejto úpravy obsahuje § 5 ods. 2 v zák. č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon č. 308/1991 Zb.“) a v poznámke aj odkazuje na tento ústavný zákon („Cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti, najmä ustanovujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných a zriaďujú rehoľné a iné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov“.). Listina stanovuje, že výkon týchto práv možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia, ktoré sú v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu verejnej bezpečnosti a poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných (čl. 16 ods. 4).

Ústava Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vychádza z rovnakého prístupu, keď uvádza, že cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných, zabezpečujú vyučovanie náboženstva a zakladajú rehoľné a iné cirkevné inštitúcie nezávisle od štátnych orgánov (čl. 24 ods. 3), že podmienky výkonu práv podľa tohto odseku možno obmedziť iba zákonom, ak ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných (porovnaj čl. 24 ods. 4).

Právo na spravovanie vnútorných vecí znamená (vyjadruje) autonómiu cirkvi a náboženských spoločností od štátu, resp. štátnych orgánov a spadá do základných práv cirkví a náboženských spoločností. Registrované cirkvi a náboženské spoločnosti sú osobitným druhom právnických osôb, ktoré okrem svojho osobitného postavenia (podľa článku 24 ústavy) požívajú aj ďalšie práva priznané právnickým osobám.

Cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou sa podľa zákona č. 308/1991 Zb. rozumie dobrovoľné združenie osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k náboženskej viere na základe vnútorných predpisov príslušnej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti (§ 4 ods. 1)...

Podľa CCEO farnosť tvorí určité, trvale zriadené spoločenstvo veriacich v eparchii, o ktorých je pastierska starostlivosť zverená farárovi (kánon 279); právoplatne zriadená farnosť je samotným právom právnickou osobou (kánon 280 § 3). Vo všetkých právnych veciach metropolitnej Cirkvi vlastného obradu vystupuje metropolita, ako jej predstaviteľ (kánon 157 § 3); obdobná úprava je u eparchiálneho biskupa (porovnaj kánon 190)... Podľa kánonu 1032 správca cirkevného majetku nezačína spor menom právnickej osoby a nesvedčí pred štátnym súdom bez dovolenia miestneho hierarchu...

V zozname cirkví a náboženských spoločností, ktoré na základe zákona alebo na základe súhlasu štátu pôsobia na území Slovenskej republiky (ktorý je prílohou zákona č. 308/1991 Zb.) je uvedená pod bodom 8. Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike. Cirkvi a náboženské spoločnosti podľa tohto zákona sú právnické osoby (§ 4 ods. 3 prvá veta cit. zákona). Gréckokatolícka cirkev v Slovenskej republike sa podľa § 22 ods. 1 v spojení s bodom 8 prílohy zákona považuje za cirkev registrovanú podľa tohto zákona. Je teda právnickou osobou – má spôsobilosť na práva a povinnosti a v nadväznosti na túto spôsobilosť má aj spôsobilosť byť účastníkom konania a to priamo zo zákona. Z jej základného dokumentu zmysle úpravy obsiahnutej v § 13 ods. 1, § 22 ods. 1 zákona je okrem iného zrejmé aj to, ktoré jej útvary majú právnu subjektivitu a v akom rozsahu a kto je oprávnený v ich mene konať.

Podľa Základného dokumentu Gréckokatolíckej cirkvi cirkev a jej niektoré zložky sú právnickými osobami (porovnaj čl. I. ods. 2 prvá veta). V čl. X. sa vymedzujú útvary s právnou subjektivitou, rozsah a oprávnenie konať v mene útvarov. Z ods. 3 tohto článku je treba vyvodiť, že za ktorýkoľvek z uvedených útvarov s právnou subjektivitou – so zreteľom

na dané hierarchické postavenie – môže konať Gréckokatolícke arcibiskupstvo v P., ktoré je ústredím cirkvi (porovnaj čl. IV.), a pre zamestnanca cirkvi (ústredia) príslušné poverenie (v texte dokumentu označené ako „plná moc“) udelí P. arcibiskup.

Nemožno napokon obísť, že samotná reštitučná úprava – zákon č. 161/2005 Z. z. zakladá výnimku z ustanovenia § 21 ods. 1 OSP. Podľa § 2 ods. 2 tohto zákona právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam môže uplatniť oprávnená osoba, ktorou je registrovaná cirkev... vrátane ich útvarov, ktoré majú právnu subjektivitu, ktorých nehnuteľná vec prešla do vlastníctva štátu, obce v období od 8. mája 1945... do 1. januára 1990... Ako oprávnená osoba v takomto prípade teda vystupuje registrovaná cirkev (alebo náboženská spoločnosť)... ako celok alebo jej útvary, ktorý má právnu subjektivitu. Nie je to teda len cirkev sama (alebo náboženská spoločnosť) ako celok, ktorá je (výlučným) nositeľom tohto subjektívneho práva; zákonodarca totiž stanovil, že takéto právo patrí (prislúcha) aj útvaru tejto cirkvi (alebo náboženskej spoločnosti), ktorý má právnu subjektivitu. Jednotnou (spoločnou) podmienkou je, že ich nehnuteľná vec prešla do vlastníctva štátu, obce v období od 8. mája 1945... do 1. januára 1990 spôsobom uvedeným v § 3 tohto zákona. Tým, že zákonodarca u registrovanej cirkvi... zvolil takéto spôsoby úpravy realizácie uvedeného subjektívneho práva na navrátenie vlastníctva, postuloval (poskytol) im touto úpravou možnosť konania za právnickú osobu inou právnickou osobou (pôsobiacou v rámci danej registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti), keď (zároveň) je zjavné, že za právnickú osobu – registrovanú cirkev /alebo náboženskú spoločnosť/ so sídlom na území Slovenskej republiky, t. j. za takéto subjekt ako celok bude konať útvary tejto registrovanej cirkvi /alebo náboženskej spoločnosti/, ktorý má tiež právnu subjektivitu (je právnickou osobou). Uvedené závery (výklad) – so zreteľom na ustanovenie § 5 ods. 3 tohto zákona – platia aj pre nadväzujúce súdne konanie, teda poskytuje sa tak výnimka z úpravy obsiahnutej v §21 ods. 1 OSP.

Ostáva ešte pripomenúť, že otázka, ktorý útvary cirkvi má v jej mene v konkrétnom konaní pred súdom konať, nie je otázkou aktívnej legitímácie žalobcu; v prípade, že ide o nesprávne označenie útvaru s právnou spôsobilosťou, ktorý má v danej veci za cirkev konať, neprichádza do úvahy postup podľa § 104 ods. 1 prvej vety OSP, ale je potrebné, aby žalobca po výzve súdu takéto formálne pochybenie odstránil (porovnaj R 52/2005).

V dovolaní žalovaného vytykaným postupom Gréckokatolíckej cirkvi, t. j. že za jej útvár s právnou subjektivitou /za žalobcu/ konal pred súdom iný útvár tejto cirkvi s právnou subjektivitou, ktorý je evidovaný podľa § 10 ods. 1, § 19 ods. 1 zákona č. 308/1991 Zb. Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky v evidencii cirkevných právnických osôb (Gréckokatolícke arcibiskupstvo P.), nedošlo k žiadnej procesnej vade, nieto ešte k tzv. inej vade konania. Takýto postup (účasť na konaní pred nižšími súdmi), hoci vychádza z vnútorných predpisov tejto cirkvi (predstavujúcich autonómnu úpravu, ktorú sa citovanou medzinárodnou zmluvou Slovenská republika zaviazala rešpektovať), právnemu poriadku Slovenskej republiky – ako z podaného výkladu dostatočne vyplynulo – neodporuje...»

Z citovaného vyplýva, že najvyšší súd sa v napadnutom rozsudku nestotožnil so sťažovateľom, keď možnosť konania arcibiskupstva P. za farnosť V. neposúdil ako otázku procesného zastúpenia podľa § 24 a § 26 OSP, ale ako otázku konania právnickej osoby podľa § 21 OSP.

Podľa § 21 ods. 1 OSP za právnickú osobu koná

- a) štatutárny orgán; ak štatutárny orgán tvorí viacero fyzických osôb, koná za právnickú osobu jeho predseda, prípadne jeho člen, ktorý tým bol poverený,
- b) zamestnanec, ktorý tým bol poverený štatutárnym orgánom,
- c) vedúci odštepného závodu alebo vedúci organizačnej zložky, o ktorých zákon ustanovuje, že sa zapisujú do obchodného registra, ak ide o veci týkajúce sa tohto závodu alebo zložky, alebo
- d) prokurista, ak podľa udelenej prokúry môže samostatne konať.

Podľa § 21 ods. 2 OSP sa ustanovenie odseku 1 nepoužije, ak tento zákon alebo osobitný zákon ustanovuje, že za právnickú osobu konajú iné osoby.

Najvyšší súd v napadnutom rozsudku posúdil otázku oprávnenia konať v mene cirkevnej právnickej osoby (farnosti V.) inou cirkevnou právnickou osobou (arcibiskupstvo P.) ako otázku správy vnútorných vecí cirkvi, resp. ako otázku vnútornej organizácie cirkvi.

Z čl. 24 ods. 3 ústavy vyplýva, že cirkvi a náboženské spoločnosti spravujú svoje záležitosti samy, najmä zriaďujú svoje orgány, ustanovujú svojich duchovných nezávisle od štátnych orgánov. Rovnakú úpravu obsahuje aj § 5 ods. 2 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 308/1991 Zb.“). Z tohto právneho predpisu vyplýva oprávnenie cirkvi zakladať útvary s právnou subjektivitou, ako aj rozhodovať o tom, kto je oprávnený v mene týchto útvarov konať (m. m. IV. ÚS 216/2011).

Krajský súd v napadnutom rozsudku uviedol, že iným predpisom, ktorý v zmysle § 21 ods. 2 OSP určí osoby oprávnené konať za právnickú osobu v občianskom súdnom konaní, môže byť, a to na základe čl. 24 ods. 3 ústavy, ako aj čl. 16 ods. 2 listiny alebo zákonného odkazu (zákon č. 308/1991 Zb., ako aj zákon č. 161/2005 Z. z.) aj vnútorný predpis registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. Za takýto predpis považoval najvyšší súd čl. X ods. 3 Základného dokumentu Gréckokatolíckej cirkvi a kánon 1032 CCEO, podľa ktorého správca cirkevných majetkov (v tomto prípade farnosti) nemá v mene právnickej osoby začínať spor na občianskom súde, ak na to nedostal povolenie vlastného nadriadeného – hierarchu. Za farnosť V. preto môže v súdnom konaní vystupovať arcibiskupstvo P.

Na posúdenie sťažnosti ústavným súdom nie je rozhodujúce, či výklad a aplikácia predpisov kanonického práva, najmä kánonu 1032 CCEO, ku ktorým sa priklonil najvyšší súd, sú jedinými možnými. Je pochopiteľné, že vnútorné predpisy registrovaných cirkví a náboženských spoločností vykazujú štylistické, terminologické, gramatické alebo iné formulačné odlišnosti od zákonov a iných vnútroštátnych predpisov. Od predpisov kanonického práva nemožno požadovať, aby úplne zodpovedali terminológii vnútroštátneho práva. Nie je preto nevyhnutné, aby predpis kanonického práva výslovne predpokladal právnú konštrukciu konania v mene právnickej osoby v podobe, ako je ustanovená v § 21 ods. 1 alebo ods. 2 OSP. Výklad, ku ktorému sa priklonil najvyšší súd, vrátane posúdenia skutkového stavu podľa § 21 OSP, a nie podľa § 24 OSP nie je svojvoľný, nepopiera zmysel a účel právnych predpisov upravujúcich vystupovanie cirkevných útvarov na súde ako otázku vnútornej organizácie cirkvi, zodpovedá medzinárodným záväzkom a ústavou

garantovej autonómii cirkvi v otázke vnútornej organizácie a v neposlednom rade napadnutý rozsudok nie je ani zjavne neodôvodnený.

Ústavný súd sa nestotožňuje ani s názorom sťažovateľa o tom, že najvyšší súd aplikovaním normy kanonického práva porušil čl. 1 ústavy, čo podľa neho vedie k záveru, že *„Slovenská republika je štátnym útvarom podriadeným Svätej stolici, na území ktorého neplatí jeho vlastné právo, ale kanonické právo cirkvi“*. S uvedenou námietkou súvisí aj námietka sťažovateľa, podľa ktorej z právneho poriadku Slovenskej republiky nemožno vyvodiť, že by sa *„činnosť samostatných cirkevných osôb riadila výlučne normami kanonického práva, a teda vnútorné obmedzenia správania sa a obmedzenia štatutárneho orgánu samostatnej cirkevnej právnickej osoby je pre konania, ktoré sú upravené všeobecnými právnymi predpismi, právne irelevantné... nakoľko (takéto obmedzenie, pozn.) zaväzuje výlučne správcu farnosti voči jeho vyššej cirkevnej autorite“*.

Ústavný súd sa v rámci konania o sťažnosti nevyjadruje k uvedeným námietkam sťažovateľa, vychádzajúc z prezumpcie ústavnosti Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, ktorej súlad s ústavou alebo ústavnými zákonmi Slovenskej republiky by mohol byť predmetom skúmania iba v konaní podľa čl. 125a ústavy.

Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu v napadnutom rozsudku prihliadol na vnútorné predpisy cirkvi vrátane otázky oprávnenia vystupovať za útvar cirkvi v súdnom konaní v rozsahu a v oblasti predpokladaných vnútroštátnym právom (ústava, zákon č. 308/1991 Zb.), resp. medzinárodným právom, ktorým je Slovenská republika viazaná, pričom napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu nedošlo k takej aplikácii kanonického práva, ktorá by odporovala vnútroštátnemu právu a ktorá by indikovala možnosť porušenia v sťažnosti označených práv.

Sťažovateľ taktiež uvádza, že *„úvaha dovolacieho súdu o tom, že ktorákoľvek uvádzaná cirkevná právnická osoba, spĺňajúca uvádzané podmienky si mohla uplatniť právo na navrátenie vlastníctva k nehnuteľným veciam v mene inej cirkevnej právnickej“*

osoby a konať za ňu nemá oporu v uvádzanom (§ 2 ods. 2 zákona č. 161/2005 Z. z., poznámka) ustanovení“.

Časť odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, proti ktorej sťažovateľ vzniesol uvedenú námietku, znie:

„Ako oprávnená osoba... vystupuje registrovaná cirkev... ako celok alebo jej útvar, ktorý má právnu subjektivitu. Nie je to teda len cirkev sama... ako celok, ktorá je (výlučným) nositeľom tohto subjektívneho práva; zákonodarca totiž stanovil, že takéto právo patrí (prislúcha) aj útvaru tejto cirkvi (alebo náboženskej spoločnosti), ktorý má právnu subjektivitu. Jednotnou (spoločnou) podmienkou je, že ich nehnuteľná vec prešla do vlastníctva štátu, obce v období od 8. mája 1945... do 1. januára 1990 spôsobom uvedeným v § 3 tohto zákona. Tým, že zákonodarca u registrovanej cirkvi a náboženskej spoločnosti zvolil takýto spôsob úpravy realizácie uvedeného subjektívneho práva na navrátenie vlastníctva, postuloval (poskytol) im touto úpravou možnosť konania za právnickú osobu inou právnickou osobou (pôsobiacou v rámci danej registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti), keď (zároveň) je zjavné, že za právnickú osobu – registrovanú cirkev /alebo náboženskú spoločnosť/ so sídlom na území Slovenskej republiky, t. j. za takýto subjekt ako celok bude konať útvar tejto registrovanej cirkvi /alebo náboženskej spoločnosti/, ktorý má tiež právnu subjektivitu (je právnickou osobou).“

Ústavný súd z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a ani z vyžiadaného súvisiaceho súdneho spisu okresného súdu nezistil sťažovateľom vyvodenú úvahu. Sťažovateľ vo svojom vyjadrení spája hmotnoprávnu otázku (určenie osoby, ktorej prislúcha nárok na navrátenie vlastníctva) a procesnoprávnu otázku (procesné zastúpenie aktívne legitimovanej osoby, resp. vymedzenie osôb, ktoré môžu robiť procesné úkony v mene právnickej osoby). Z uvedenej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu vyplýva, že podľa najvyššieho súdu právo na navrátenie vlastníctva (ako hmotnoprávne oprávnenie) prislúcha nielen určitej (registrovanej) cirkvi ako celku, ale aj každému jej útvaru s právnu subjektivitou v závislosti od toho, komu patrila nehnuteľnosť, ktorá prešla vo vymedzenom (rozhodnom) období na štát. Najvyšší súd rozlišoval medzi aktívnou legitimáciou žalobkyne (farnosť V.) ako subjektu (útvar cirkvi),

ktorý si uplatnil nárok na navrátenie vlastníckeho práva, a otázkou konania za právnickú osobu (za útvar cirkvi). Zo sťažnosti, ako aj z vyžiadaného spisu je zjavné, že žalobkyňou bola farnosť V., a nie arcibiskupstvo P. Pre posúdenie veci preto nie je rozhodujúce, že arcibiskupstvo P. vo vlastnom mene žalobu nepodalo. Ani sťažovateľom tvrdená (hypotetická) možnosť, že arcibiskupstvo P. by s nárokom neuspelo, ak by sa ho rozhodlo vo vlastnom mene uplatniť, nebola predmetom konania pred všeobecným súdom a ústavný súd ju posúdil ako podporný argument sťažovateľa, ktorý ale nemôže viesť k zmene už vyjadreného záveru ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd nepovažuje odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu za zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska za neospravedliteľné, resp. neudržateľné do tej miery, aby mohlo mať za následok porušenie označených základných práv sťažovateľa. Samotná skutočnosť, že sa sťažovateľ s rozhodnutím najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti jeho postupu, resp. rozhodnutia (II. ÚS 218/02, resp. I. ÚS 3/97).

Ústavný súd je preto toho názoru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Z tohto dôvodu ústavný súd sťažnosť v časti, v ktorej sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. januára 2012